

АНОТАЦІЯ

Колоніна Л.Г. Формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) – Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, 2020.

Зміст анотації. У дисертації досліджено проблему формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва.

Актуальність дослідження зумовлена концептуальними положеннями нормативно-правових документів (Закон України “Про вищу освіту” (ст.19 від 05.09.2017р.), Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті, проєкт Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021-2031 роки (Наказ президента України “Про вдосконалення вищої освіти в Україні” № 210/2020 від 3 червня 2020 року)), у яких наголошується на необхідності надати кожному студенту можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії для професійного та особистісного зростання на засадах диференціації та інтеграції, забезпечити альтернативні можливості для одержання освіти відповідно до індивідуальних потреб та здібностей.

Аналіз наукової літератури з питань професійної освіти вчителів музичного мистецтва уможливив висновок про те, що індивідуалізація навчання в процесі професійної підготовки вчителів музичного мистецтва як цілісна технологія не була предметом дослідження в музично-педагогічній галузі освіти, але мала аспектно дотичні теорії й концепції. Істотним чинником у руслі студентоцентрованої освіти є проблема педагогічного проектування освітньої діяльності в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва, що зумовлено індивідуальними особливостями самовизначення,

самореалізації та вподобань кожного студента до професійно орієнтованих освітніх важелів, а також урахуванням різного вихідного рівня попередньої професійно орієнтованої підготовки. Зазначене обумовило актуальність вивчення окресленої проблеми та дало підстави для визначення теми дослідження.

Наукова новизна й теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягають у тому, що вперше: виявлено стан вивчення проблеми сформованості індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва; розроблено структуру індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва, що поєднує в собі системну взаємодію структурних компонентів: індивідуально-потенційного, мотиваційно-цільового, комунікативного, рефлексивно-регулятивного, змістово-технологічного. Зазначена структура базувалась на методологічній платформі, яка складається з гуманістичного, аксіологічного, холістсько-емерджентного, індивідуального, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, праксеологічного, проектного, транскомунікативного, креативно-акмеологічного підходів.

Визначено критерії сформованості компонентів індивідуальної освітньої траєкторії (індивідуально-потенційний, мотиваційно-цільовий, комунікативний, рефлексивно-регулятивний, змістово-технологічний), які схарактеризовані у рівнях сформованості індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва: репродуктивний (низький), продуктивно-пошуковий (середній), індивідуально-творчий (високий).

Уточнено сутність і визначення поняття “індивідуальна освітня траєкторія” як індивідуального процесуально-результативного руху здобувача професійної (педагогічної) освіти, зумовленого метою самореалізації в освітній діяльності через вибір освітньої програми, освітніх компонент,

методів, форм, темпу опанування результатів навчання, видів та технологій комунікації з іншими суб'єктами освітньої діяльності.

Конкретизовано систему педагогічних принципів, що забезпечує ефективність вирішення питання формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва (гуманізації, дуальності освіти, транспарентності, гнучкості та варіативності, поетапності), яка була доповнена авторськими принципами (активної індивідуалізації, векторності, транспективності, транскомунікації та позитивної спрямованості).

Розроблено педагогічні умови формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва (упровадження різномістової освітньої взаємодії зі студентом; залучення студентів до перегляду та удосконалення освітніх програм; реалізація організаційних ідей дуальної освіти; оновлення змісту діяльності та загальних функцій інституту куратора; актуалізація набутого студентом досвіду успіху в процесі професійної освіти).

Подальшого розвитку набули формат взаємодії та вектори комунікації в процесі професійної освіти.

Оновлено та удосконалено функції педагога куратора (інформаційно-організаційна, управлінська, розвивальна, виховна, мотиваційна, прогностична, дизайнерська (проектувальна), комунікативно-терапевтична, коригувальна, культурологічна, комунікативно-терапевтична) та його позиційні ролі (“педагог-дизайнер”, “педагог-наставник”, “педагог-консультант”, “педагог-емоційний буфер”, “педагог-тьютор”, “педагог-коуч”, “педагог-дорадник”, “педагог-координатор”).

Вироблено технологію проєктування й реалізації системного забезпечення процесу професійної підготовки – дидактичний дизайн, що складається із взаємозумовлених елементів (навчально-методичного, змістово-технологічного, комунікативного, діяльнісно-творчого та рефлексивно-регулятивного).

Спроектовано етапи формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва (пропедевтичний, індивідуально-цільовий, змістово-технологічний, реалізаційно-презентаційний, рефлексивно-регулятивний), що мають власну мету, завдання, зумовлюють активність компонентів індивідуальної освітньої траєкторії, актуалізують реалізацію педагогічних умов та елементів дидактичного дизайну.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та експериментальній перевірці методики формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва, яка є цілісною педагогічною системою, що складається зі змісту, різноманітних форм (воркшопи (тимбілдинг, дискусійні групи, тренінги), фокус-групи, творчі проєкти, майстер-класи тощо) та способів організації навчання (активне мережеве спілкування, використання різновекторної комунікації), сталих методів (пояснювально-ілюстративний, логіко-аналітичний, евристичний, метод мозкового штурму, метод генерування ідей, метод дискусій тощо) та оригінальних методів (когнітивного фокусу, векторної транспективності, індивідуального таймінгу, рефлексивно-регулятивний метод) та педагогічних умов.

Із метою перевірки її ефективності було проведено дослідницько-експериментальну роботу відповідно до перебігу констатувального, формувального та контрольного етапів зі студентами денної форми навчання (293 особи) та заочної форми навчання (185 осіб) факультету педагогіки і мистецтв Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв Бердянського державного педагогічного університету, факультету мистецтв Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Із застосуванням методів статистичної обробки результатів (середнє арифметичне) доведено ефективність авторської методики формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва, що виявилось у наступних кількісних результатах: низький рівень зменшився на 32,43% (78 студентів) в експериментальній групі, а в контрольній групі лише на 8,47% (20 студентів), на середньому рівні кількісний показник експериментальної групи збільшився на 19,68% (47 студентів), а в контрольній групі – на 5,1% (12 студентів). Відсоткові показники високого рівня сформованості індивідуальної освітньої траєкторії здобувача кваліфікації вчителя музичного мистецтва в експериментальній групі зросли на 12,75% (31 студент), тоді як у контрольній групі – на 3,36% (8 студентів).

Ключові слова: індивідуальна освітня траєкторія, здобувач першого рівня вищої освіти, професійна підготовка, освітньо-професійна програма, вчитель музичного мистецтва, професійна освіта, педагогічні умови, методика формування індивідуальної освітньої траєкторії.

Список публікацій здобувача за темою дисертації.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Колоніна Л.Г. Актуалізація питання індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя музичного мистецтва у контексті цивілізаційних освітніх тенденцій та сучасної педагогіки вищої освіти. *Фаховий науковий збірник "Мелітопольський вісник", серія: Педагогіка*. 2017. Вип. 2(19). С. 214-219.

2. Колоніна Л.Г. Особливості організаційно-педагогічних умов формування індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя музики у процесі професійної підготовки. *Міжнар. науковий журнал RS Global publisher*. 2019. № 4(21). С. 48-52.

3. Колоніна Л.Г. Основні характеристики сутності та змісту поняття індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки. *Міжнар. науковий журнал RS Global publisher*. 2019. № 12(52). С. 10-14.

4. Колоніна Л.Г. Діагностичні маркери сформованості індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва. *Науковий журнал "Інноваційна педагогіка"*. 2020. Вип. 21. Том 2. С. 115-119.

5. Колоніна Л.Г. Особливості методики формування індивідуальної освітньої траєкторії в процесі професійної підготовки вчителя музики. *Науковий збірник "Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка"*. Вип.30. Том 4. 2020 рік. С. 68-72.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Колоніна Л.Г. Актуалізація питання індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. *Педагогіка музичного мистецтва, художньої культури та хореографії у контексті інтернаціоналізації освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Мелітополь, 8-10 лист. 2017 р.). Мелітополь, 2017. С. 51-53.

2. Колоніна Л.Г. Фактор "зрілості" як передумова формування індивідуальної освітньої траєкторії в умовах фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Педагогіка мистецтва для культурного зростання особистості впродовж життя: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Мелітополь, 8-10 лист. 2018 р.). Мелітополь, 2018. С. 55-60.

3. Колоніна Л.Г. Особливості змісту індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя музики. *Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з*

міжнародною участю (м. Мелітополь, 6-8 чер. 2019 р.). Мелітополь, 2019. С. 147-153.

ABSTRACT

Kolonina L. Formation of an individual educational trajectory of a student in the process of professional training of a music art teacher. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of the doctor of philosophy with a specialty in 015 Professional education (on specializations) – Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, 2020.

The content of the annotation. The dissertation investigates the problem of forming the individual educational trajectory of a student in the process of professional training of a music art teacher.

The relevance of the study is due to the conceptual provisions of legal documents (Law of Ukraine “On Higher Education” (Article 19 of 05.09.2017), the National Doctrine of Education in Ukraine in the XXI century, draft Strategy for the Development of Higher Education of Ukraine for 2021-2031 (Order of the President of Ukraine “On Improving Higher Education in Ukraine” № 210/2020 of June 3, 2020)), which emphasizes the need to provide each student with the opportunity to form an individual educational trajectory for professional and personal growth based on differentiation and integration, to provide alternative opportunities for education in accordance to individual needs and abilities.

Analysis of the scientific literature on vocational education of music teachers led to the conclusion that the individualization of education in the training of music teachers as a holistic technology was not the subject of research in the music-pedagogical field of education, but had aspects related to theories and concepts. An important lever in student-centered education is the issue of pedagogical design of educational activities in the process of professional training of music teachers, due to the individual characteristics of self-determination, self-realization, and

preferences of each student to vocational-oriented educational components. It determined the relevance of the study of the outlined problem and gave grounds for determining the research topic.

The scientific novelty and theoretical significance of the results of the study lie in the fact that for the first time the state of studying the problem of formation of the individual educational trajectory of the student in the process of professional training of a music teacher was revealed; the structure of the student's educational trajectory in the process of professional training of a music art teacher was developed, which consisted of system interaction of structural components: individual-potential, motivational-target, communicative, reflexive-regulatory, content-technological. This structure was based on a methodological platform, which consists of humanistic, axiological, holistic-emergent, individual, personal-active, competence, praxeological, project, transcommunicative, creative-acmeological approaches.

The criteria for the formation of the components of an individual educational trajectory (individual-potential, motivational-target, communicative, reflexive-regulatory, content-technological) are determined, which are characterized in levels of formation of the individual educational trajectory of the student in the process of professional training of music teacher: reproductive (low), productive-search (medium), individual-creative (high).

The essence and the definition of the concept of “individual educational trajectory” as the individual procedurally-effective movement of the applicant of the professional (pedagogical) education have been specified, due to the purpose of the self-realization in the educational activities through the choice of the educational program, the educational components, the methods, the forms, the tempos of the mastery of the results of the teaching, the types and the technologies of the communication with other subjects of the educational activity.

The system of the pedagogical principles has been concretized, which provides the effectiveness of the solution of the question of the formation of the individual educational trajectory of the student in the process of the professional

preparation of the teacher of the musical art (humanization, duality of education, transparency, flexibility and variability, phasing), which have been supplemented by the author's principles (active individualization, vectorness, transpectivity, transcommunication and positive orientation).

The pedagogical conditions of the formation of the individual educational trajectory of the student in the process of the professional preparation of the teacher of the musical art have been elaborated (implementation of multifaceted educational interaction with the student; the involvement of the students in the reviewing and in the improvement of the educational programs; the realization of the organizational ideas of the dual education; the renewal of the contents of the activities and the general functions of the curator, the actualization by the student of the acquired experience of the success in the process of the professional education).

The format of the interaction and the vectors of the communication in the process of the professional education have been acquired further development.

The functions of the pedagogue-curator have been renewed and improved (informative-organizational, managerial, developmental, educational, motivational, prognostic, design (projective), communicative-therapeutic, corrective, culturological, communicative-therapeutic) and his positional roles (“pedagogue-designer”, “pedagogue-preceptor”, “pedagogue-consultant”, “pedagogue-emotional buffer”, “pedagogue-tutor”, “pedagogue-coach”, “pedagogue-adviser”, “pedagogue-coordinator”).

The technology of the designing and the realization of the system providing of the process of the professional preparation has been elaborated; it is the didactic design consisting of the interdependent elements (educational-methodical, content-technological, communicative, activity-creative and reflexive-regulatory).

The stages of the formation of the individual educational trajectory of the student in the process of the professional preparation of the teacher of the musical art (propaedeutic, individual-target, content-technological, realization-presentation, reflexive-regulatory) have been designed, which have their own purpose, tasks, which determine the activity of the components of the individual educational

trajectory, which activate the realization of the pedagogical conditions and the elements of the didactic design.

The practical significance of the study is to develop and experimentally test the methodology of forming an individual educational trajectory of the student in the process of professional training of music teachers, which is a holistic pedagogical system consisting of various forms (workshops (team building, discussion groups, trainings), focus groups, creative projects, master classes, etc.) and ways of training organizing (active network communication, use of multi-vector communication), sustainable methods (explanatory-illustrative method, logical-analytical methods, heuristic method, brainstorming method, method of generating ideas, method of discussions, etc.) and original methods (cognitive focus method, reflexive-regulatory method, vector perspective method, individual timing method), pedagogical conditions.

To test its effectiveness, there was carried out the research, and experimental work during the ascertaining, formative and control stages with full-time students (293 people) and distance learning (185 people) of the Faculty of Pedagogy and Arts of Pereyaslav-Khmelnysky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University, Faculty of Psychological and Pedagogical Education and Arts of Berdyansk State Pedagogical University, Faculty of Arts of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Educational and Scientific Institute of Social-Pedagogical and Artistic Education of Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University.

The application of methods of statistical processing of results (arithmetic mean) proved the effectiveness of the author's method of forming an individual educational trajectory of a student in the process of professional training of a music teacher, which manifested itself in the following quantitative results: low decreased by 32.43% (78 students) in the experimental group and in the control group only by 8.47% (20 students), at the average level the quantitative indicator of the experimental group increased by 19.68% (47 students), and in the control group - by 5.1% (12 students). The percentage of the high level of formation of the individual

educational trajectory of the future music teacher in the experimental group increased by 12.75% (31 students), while in the control group - by 3.36% (8 students).

Key words: individual educational trajectory, the applicant of the first level of higher education, professional training, educational-professional program, teacher of music art, professional education, pedagogical conditions, methods of formation of individual educational trajectory.

List of the applicant's publications on the topic of the dissertation.

Scientific works in which the main scientific results of the dissertation are published:

1. Kolonina L. Actualization of the issue of the individual educational trajectory of the future music teacher in the context of civilizational educational tendencies and modern pedagogy of higher education. *Professional scientific collection "Melitopol Herald"*, series: Pedagogy. 2017. issue. 2 (19). pp. 214-219.

2. Kolonina L. Peculiarities of organizational and pedagogical conditions of formation of the individual educational trajectory of future music teacher in the process of professional training. *International scientific journal RS Globalpublisher*. 2019. no. 4 (21). pp. 48-52.

3. Kolonina L. The main characteristics of the essence and content of the concept of the individual educational trajectory of the student in the process of professional training. *International scientific journal RS Globalpublisher*. 2019. no. 12 (52). pp. 10-14.

4. Kolonina L. Diagnostic markers of formation of an individual educational trajectory of the student in the course of professional training of the teacher of musical art. *Scientific journal "Innovative pedagogy"*. 2020. issue. 21. vol. 2. pp. 115-119.

5. Kolonina L. Features of the method of forming an individual educational trajectory in the process of professional training of a music teacher. *Scientific collection "Current issues of the humanities: an interuniversity collection of*

scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University". Issue 30. vol, 4. 2020. pp. 68-72.

Scientific works that certify the approbation of the dissertation materials:

1. Kolonina L. Actualization of the issue of the individual educational trajectory of the future teacher of music art in the process of professional training. Pedagogy of music art, art culture, and choreography in the context of internationalization of education: materials of the International scientific-practical conference (Melitopol, November 8-10, 2017). Melitopol, 2017. pp. 51-53.

2. Kolonina L. The factor of "maturity" as a background for the formation of an individual educational trajectory in terms of professional training of future music teachers. Pedagogy of art for the cultural growth of the individual throughout life: materials of the International scientific-practical conference (Melitopol, November 8-10, 2018). Melitopol, 2018. pp. 55-60.

3. Kolonina L. Features of the content of the individual educational trajectory of the future music teacher. Personal and professional development of a teacher of the New Ukrainian school: world educational practices, Ukrainian context: Proceedings of the II All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation (Melitopol, June 6-8, 2019). Melitopol, 2019. pp. 147 - 153.